

Alte Drucke

Wtspraeck des waeren Religions/ ende verklaering der Ceremonien: ...

Joris, David

[Rostock], [ca. 1550]

Dat. VIII. Capit.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148554

lieffte hebben die een haeter: van herten wel te
sprecken/ die een quaelick spreekt: te bidden
voer die een vernolgen oder lyden andoen.

Dat. VIII. Capit.

Siet dese wercken gelden ende treffen
jae sullen ende moeten van alle Waer-
re Christe sonder onderlat wt ein rein
herte gheschieden/ want sy in haeren
gront niet met valscher herten te doen syn: Sa-
than kan sich daer onder oick niet verberghen
wie hy wel kan onder dandere/ hoe veel dierer
dan oick genömt moegen werden: Derhaluen
salmen seën waer die meeste saelicheit ende Res-
ligie eens wären Christelijken bewijs in staet.
Vorder geordelt moeten werden/ welck van de
beroerde Sacramenten (inden welcke vnse Re-
ligion en Bercke haeren stant der glorien heft)
den Alderheilichsten gelooff gelijck is/ de doer
Paulum gebuickt of doer Christum geboeden
oder vanden heiligen Geest geleert/ seecker te
onderhouden beuoelen sijn. Den doop int wae-
ter bekennen wy wel/ ende wat tijt die **S E E**
R E Jesus die selunge beuestiger oeder tot een
voerbeeldt gegeuen heeft: Oick van wien hy sul-
kes ontfangen/ ende wat Doopsel hy grootst
geacht/ laetst bewesen heeft/ is oepenbaer: oft
hoet om die saecke staet/ waerom dat alsoe ge-
schiet is/ is my niet algeheel vreemt. Nu is hy
E onsen

It moet ge-
doept wert en
mer een doops-
sel hoe ys mo-
soe bange, etc.

ensen Voerganger ende Wechbaener/ Des wel
 kes voetschappen wy/soe die Apostolen ende hy
 selue secht / nae volghen moeten. Dan soe wy
 juyt letterlick off wterlick jnt laetste als ten eer
 sten naeghaen oder naedoen / dat beghintzel
 sijns Wesens annemen ende tot ant einde vast
 beholden solden / soe moesten wy ons jnden
 eersten oick laeten besnyden/ wie hy/ende tot al
 sulcke dertich jaeren laeten doepen in die Jor
 daen: ende dat in Johannes Doopsel van Jo
 hanne/ dat alleine totter boeten geschiet: ende
 soe voertwaerende opwassen / nae sijn ghebees
 le legghende / doen ende laet wortijst. Want hy
 heeft gesecht: wie in my geloofft/ sal die weres
 ken oick doen die ick doe ende sal gröter dan de
 se doen. Vnder secht hy: Die teickenen de daer
 Johan. 14. volgen sullen den genen de daer geloouen /sijn
 Marci. 16. dese: In mynen Naeme sullen sy die Duielen
 wdriuen/ met nieuwe tongen spreekent/ slans
 gen verdriuen: ende soe sy yeet dootlijcks drinc
 ken/en salt haer niet schaeden. Op de fracken
 sullen sy die handen leggen / soe salt beter met
 haer worden. Seet hiermede soldemen die lets
 terknechten gantz konnen stom macken. Want
 moet dit wterlick volgen wie doe gheschach/
 soe en ysser noch een niet gelouich/ dat moettme
 my toestaen. Vnder soe moesten wy oick benon
 den werden in de vier nootsaeckelijcke stucken
 die van die Apostolen doerden heiligen Geest
 ouer de heydenen besloeten/ narselijck te onder
 holden

Actorii. 15.

holcken geböden waeren/nameliick/dat sy haec
van affgoeden offer ontholden solden / en van
bloet/ ende vanden verstickten/ ende van hoer
derie oder onkuyfheit. Der welcker drie geboe
den genallen/ vierde weynich onderholts heft
Nochtans sijn dit insettingen vander heiligen
Apostolen Bereken / onder welcken wy ons te
staen beroemt hebben. Hoe gaeter dan toe dat
sulcks aff gebroocken/meer te niet mach gedaen
worden dan etlicke ander gebuick/als Tdoop
sel des waters/ Tvermsel/ der handen oplegs
ginge/ Bijcht/ Nachmael/ Eet/ Toelyzel en
Priesterschap : dier gheen stercker als dese vier
nootsaeckelijcke dingen tonderholden geboede
sijn. Vorder/ ist dat dese soeven Sacramenten
anden anderen behooren/ soe mist hy se alle de
daer ene gemist/ Ist niet recht:jae dat seilt v n z
en haer/naeder Schrifsturen ende alle redelijck
bewijs. Want ouerst dat waer is/ wil ick segg
gen datter een niet in der werlt en sy/ die sy alle
soeven mach hebben/ ten sy dan een Priester de
te voeren in den Eestaet ghewest waer: ist niet
recht: Vorder de maecht sonder den Eestaet sijn
de off sonder die Verminge oder Toelyzel ster
uen/ ontbreken die Gherechticheit: soe sulcken
werck anders gerechticheit sy/ oder toebrenct.
Dan contrary is waer. Doch ist dat sulcken
wterlijcken gebuick of eenigerhande wterlijck
werck n z nodich en sy/ gelijck een Priester oder
maecht sonder den Eestaet/off een man sonder

Bezechie
Jacobi.

Eij die

die Priesterschap te sijn wel staen mach/ als hy
maer in den sin des Geestes / die daer doer wt
gesproocken is / vast beuonden wort / soe kan
men die seluige / die se wt gheen versmaetheit
des goeden Woort Gods veracht / niet veroor-
delen / of hy hier of dār in wterlick niet en stont
soe hy anders in die Waerheit naeden Gheest
wandelende beuonden werde. Off anders soe
sulckē wterlijcken gebuick allene mach gerecht
maecken / soe kompt die Gerechtigheit niet alle-
ne doer den geloene ende bloet Christi. Vorder
soe is Paulus woort totten Corintheren oick val-
sch: daer hy alle wterlijcke bedrieff / jae daer toe
het wterlijcke gelooff ende die caritate an den
armen hen sijnjt / soe die Lieffde Christi daer
niet beuonden wort. Ende daer die lieffde Chri-
sti is / daer is gheen wet noch beschuldighinge
meer: soe geschreuen is. Alsoe taemer dat men
die dingen in haeren gebuick soe hoch sonder
onderscheit niet voer en geue / omder consciens-
tien ende Gods eeren willen / die daer by ver-
mindert en verduruen wert: Vorder / dat men
de dingen al te saemen moet inseen / hoe sy van
den **HEER** ingestelt / voer wien ende waer
toe sy gegheuen sijn. Want tes fenlijck dat die
Apostolen beuoelen wert / die gelouigen te door-
pen in den Naeme des Vaeders / des Soons
ende des Heiligen Geestes: Daer sy sō juyst al-
le niet in off by ghebleuen sijn: doepende in den
Naeme Jesu Christi. Soe dat Rijke Gods nu
in eni

in enige sonderlingen woorden gestaen hadde
soe hadden die Apostolen/die metten heiligen
Geest vernult waeren/ gemist. Mer want die
KERKE haer sulcks te doen beuoelen heeft:
en hier anders schynen te doen/ salmen niet me
nen dat sy daerom gedwält hebben: angeseen
dat den Naeme Jesus den groten Naeme Go
des (Godt ende Heilandt Jhesus) begrijpt
Want in hem dan die gantze volcoemen Godt
heit wesentlijck woont: daerom sy (hoe vreemt
het luyt) daer in niet te straffen sijn / angeseen
die heilige Geest sulckes selff doer haer gedaen
heeft: gelijk hy nae tgetuich der Apostolen de
vier nootsackelijcke op gemelde dingen oick ten
eersten naerstelijck te onderhouden beuoelen hat
Soe dan sulcks sijn onderscheit/tijt/persoen en
sin niet en had/ ewelick van waerden/ wie der
ander/ sonder veranderinge oder verhoeginge
geholden blyuen moesten/soe waer die heilige
KERKE daer in aff ghedwaelt / Ist niet recht
Want tis immer openbaer dat Paulus contra
ry die dre geboeden gheleert ende toeghelaeten
heeft: Leest. Jae niet allene dat/ mer tegen de
besnydenisse/hoewel hy seluen ten eersten doer
Timotheum bewesen / die KERKE selff bes
nesticht ende voer gedaen heeft. Wie gaff hem
alsulcken anderen vrien sint: ende wie maecte
hem soe stolt: Ist niet die heilige Gheest selue
die dit alle dōrden hy an hem seluen inder fen
tenisse boeuen alle Apostolen sijnde / nochtans
C iij inder

1. Cori. 8.

Galat. 5.

1. Corin. 1.

inder leere ende weeten oder propheteren noch
stuckwerck oder onvolckōmen in sijnder tijt secht
toe sijn/ en voert Volckemene op te holden mōs
ten/ wanneer dat toekomt: Die dan hem soe
wy maect sulcks te doen/ dat hy oick verblide
soe weynich metten waetere gedoopt te hebben
alleen om dat Euangelium te verkondigen wt
gesonden was/ tot saelicheit de daer an geloofs
den/ verstaet. Vjnden wy dan dese voergemel
de stucken by hem/ als oick by ons van die Sa
cramenten angaende/ nootsaeckelijck geleert os
der gebuickt/ soe hebben wy sonder des seluen
anseen in desen laetsten daegen wel toe te seen/
dat wy niet eigekoppich tegen den heilighen
Geest beuonden worden/ nadien hier paulus/
jae der **HEERE** Godt in sijn leringe alsd ver
andert/ meerdert ende toe neemt. Daerom offt
ons gepeins al te bōuen ginc niet seggen mōs
gen: Dit is tegen sijn eigen raet ende leere/ zc.
Dan sullen hem bis dat Volckōmen tōkomt dāc
in schuldich sijn te gelōuen ende nae te volghen
wie hy gewilt heeft / seggende: Weest mijn nā
uolgers / gelijck ick Christi. Verder vinden wy
jnden eersten dat hy Tnachmael metten Disci
pulē jnden huysen der brōderen gehouden heeft
mer niet dat hīt den Biscopen die hy in gestele
hadde/ geboeden/ off die ghemeynte benoelen
heeft dus veele off soe menichweruen: noch dat
Doopsel des waeters/ wie voersecht is. Dan
hy secht: soe gy/ off lieuer: hō dick wils gy van
desen

Philip. 3.
1. Cor. 10.

desen bröde eet/ sō sult gy des Heeren doot ver
kondigen/ tot dat hy komt. Wat is dat gesecht
Vorder: dese Kelck oder dranc des Nien Testa
ments is in mynen blode (wie verstaet ?) sulc Acto. 1. 6.
cks doet sō gy drinct off soe dickwils gy drinct Hebre. 6.
tot mynder gedachtenisse: Seetet in.

Dat. IX. Capít.

Wat ghedenckenisse dit nu sy/ staet te
versinnen/ lichaemelijck oder Gode
lijck te gedencken. Ouerst sijn Gods
lijcke gedenckenisse te holdē is geen
mensche op eerden leuende mögeliç / hy en sy
dan gants waerachtich van boeuen herbozen/
vanden Geest der Ewiger Waerheit bequaem
ghemaect/ der heim seē oder solde bedencken
konnen: want dat met gheestelijcke hemelsche
sinnen der ewicheit geschieden most. Sacrom
ist dan een gedachtenisse den seluigen ghewest
sijns lichaemelijcken bywesens/ lydens en ster
uens/ sō profyter weinich / ende wert doer hem
seluen ouertreffē inder toekompst sijns Ghees
tes en leuens inder Waerheit: Dan dat vers
tant hefft al man niet. Vorder beuējnden wy
dat Paulus dat wterlicke vōrwasschen geleert
en onderhouden hefft: welck oick sō wel als eni
ge vanden soeuenen sacramentelijck mocht ons
derhouden geworden hebben/ en wat dier han
del meer ghelijck sy. Hoewel sulcks onder die
Cij hant